

Пръхне въ нѣкой домъ шарка, скарлатина, брусница. За да укротятъ злата и неканена гостенка, която тъй върло тръшка децата, замѣсватъ прѣсна пита, намазватъ я съ медъ и я раздаватъ по комшии и кръстопѣтища, та следъ седмица-две да пламнатъ всички кѣщи — зеръ, когато всички налегне бедата, твоята белкище стане по-лека. . .

Редятъ се нещастия и прилуки. Блѣска се въ тъма нашиятъ кротъкъ и добъръ народъ. Рано състаряватъ млади стопани, старитѣ влѣкатъ тежки неслоди и тъмни старини.

И нѣма прокопсия въ народно благополучие, въ трудъ и добродѣтел.

Така е у насъ.

Така е било и другаде. Ала тамъ народътъ прогледалъ, разтърсилъ снага, разкрилъ погледъ за свѣтлината, за науката, за знанията — и слънце огрѣло въ душата му, стоплило сърдцето му, радостъ зацарила въ дома му, обичъ между хората — щастие и благополучие озарило всички.

По-рано и тамъ е било както е днесъ у насъ. Всѣка беда, всѣка болестъ, всѣко нещастие сж считали за наказание отъ Бога, отъ сѣдбата — „тъй ми е било писано“, „Такава ми е била орисията“ — сж казвали. Всѣки се е чувствувалъ безсилень спрямо бедитѣ и болеститѣ. Умътъ и волята сж били сковани. Робъ е билъ човѣкътъ на тъмата и заблужденията.

Ала явили се умни и учени хора, които сж тръгнали да будятъ и просвѣтляватъ народа, да го учатъ и да му казватъ, че всѣка беда, всѣка болестъ, всѣко нещастие се явяватъ тъй естествено, както естествено се явяватъ главнята, къклицата и плевелътъ въ една нива; че доброто и злото ги създава самото човѣшко обществитие, и тъй да се каже, то си ги фабрикува въ сърдцата и въ душигѣ на хората, тъй както фабрикува захарѣта въ фабрицитѣ. И ето, че разбиранията на хората за борбата съ болеститѣ и нещастията почнали да се коренно измѣнятъ.

Днесъ въ напредналитѣ, въ просвѣтенитѣ страни не е простено вече да се върва въ неизбежността на болеститѣ. И най-простиятъ тамъ разбира, че хората сами сж ковачи на своята сѣдба, че порокътъ и злото, болестѣта и неволята сж еднакво избѣжими и победими, както сж избѣжими и победими главнята, къклицата и плевелътъ въ посѣвитѣ. Достатъчно е да има разбиране въ живота, както е достатъчно да има разбиране въ работата. Достатъчно е хората да не жалятъ трудъ и воля да подобряватъ живота си, както подобряватъ посѣвитѣ си.

Тамъ всички разбиратъ или всички се стремятъ да разбератъ, че както за борбата съ болеститѣ по посѣвитѣ има учени, изправкувани хора, които наставляватъ селянина, земеделеца, какъ да чисти зърното за посѣвъ, какъ да го пази отъ развала, какъ да го засѣва, за да има здрава и изобилна реколтата, тъй и за болеститѣ въ човѣшкото обществитие има учени, опитни, изправкувани хора. Тѣ ни учатъ, наставляватъ, какъ да живѣемъ, какъ да пазимъ чистота, какъ да се бранимъ отъ зараза, какъ да се хранимъ, да се обличаме, да работимъ, да отглеждаме децата си, за да се за-